

dr hab. Piotr Banasik

Katowice, 25.06.2023

Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego

w Katowicach

ul. Zacisze 3

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Piotra Jaworskiego
„Problematyka przeniesienia na fortepian brzmienia orkiestry, głosu operowego
oraz melodii języka w wybranych transkrypcjach Franciszka Liszta”.

Zlecniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, pismo z dnia 18.04.2023, sygnowane przez dr hab. Monikę Gardoń-Preinl, prof. AMKP, Przewodniczącą Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne.

Dotyczy

Uchwały Składu Orzekającego Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 3 kwietnia 2023 roku oraz na podstawie art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.).

Rada do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne powierzyła mi funkcję recenzenta w postępowaniu w sprawie o nadanie stopnia doktora mgr. Piotrowi Jaworskiemu.

Recenzja rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr. Piotra Jaworskiego pt. „Problematyka przeniesienia na fortepian brzmienia orkiestry, głosu operowego oraz melodii języka w wybranych transkrypcjach Franciszka Liszta” składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu w języku polskim. Promotorem pracy doktorskiej jest dr hab. Piotr Machnik.

W skład dzieła artystycznego wchodzi nagrania następujących utworów:

Franciszek Liszt:

Réminiscences de Lucia di Lammermoor de Donizetti:

1. *Andante final* S. 397

2. *Marche Funèbre et Cavatine* S. 398

3. *Cavatine de Robert le diable* S. 412a
4. *Illustrations du Prophète* S. 414 no. 3: *Pastorale. Appel aux armes*
- 2 *Stücke aus Tannhäuser und Lohengrin* S. 445:
5. *Einzug der Gäste auf Wartburg*
6. *Elsas Brautzug zum Münster*
7. *Isoldens Liebestod* S. 447

Nagranie dzieła artystycznego zostało zrealizowane w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Interpretacja transkrypcji fortepianowych Franciszka Liszta stanowi jedno z najbardziej wymagających artystycznych przedsięwzięć dla każdego pianisty. Wymagania techniczne, niezwykle bogata paleta barw, złożoność faktury, konieczność jak najlepszego przeniesienia brzmienia orkiestry i głosu na fortepian to tylko część wyzwań, z jakimi musi się zmierzyć artysta sięgający po ten repertuar. Z tym większą ciekawością zapoznałem się z dziełem artystycznym i jego opisem, ciesząc się, że Doktorant wybrał na temat swojej pracy doktorskiej twórczość jednego z największych kompozytorów w historii muzyki.

Interpretacja Doktoranta od pierwszego utworu jest bardzo czytelna, przekonująca i precyzyjna. Wyraźnie słyszalne jest świadome kształtowanie brzmienia, proporcji, artykulacji i frazowania. W wykonawstwie utworów Franciszek Liszta ogromne znaczenie ma swoboda techniczna, która nie tylko pozwala na zachwycenie słuchacza wirtuozowskimi kadencjami, obfitującymi w karkołomne pasaże, gamy czy oktawy, ale także pozwala na świadome i sugestywne wydobywanie poszczególnych planów brzmieniowych w złożonej fakturze. Z satysfakcją należy stwierdzić, że Doktorant dysponuje umiejętnościami technicznymi, które pozwalają na skuteczne stawienie czoła wspomnianym wyzwaniom, a kolejne wymagające fragmenty są wykonywane bez zauważalnych trudności.

Urzeka brzmienie fortepianu w dynamice *piano*, czy *sotto voce*. Wykonanie kolejnych utworów jest zróżnicowane brzmieniowo oraz rzecz jasna, wyrazowo. W sposób szczególny zachwyciło mnie bogactwo ekspresji i kształtowanie artykulacji w *Isoldens Liebestod*. Doktorant w niezwykle piękny sposób kształtuje narrację w *Elsas Brautzug zum Münster*. Na podkreślenie zasługuje subtelnie brzmiące *pianissimo* w wieńczącym ten utwór *Lento assai*. Niewielkim mankamentem jest jedynie hałas, który wkrada się w ostatnich taktach nagrania tego dzieła (przypuszczalnie blisko ustawiony mikrofon „wyłapał” zmianę pedału, co nieco zaburza niezwykłość charakteru tego fragmentu).

Do innych drobnych uwag – które bynajmniej nie mają służyć zdeprecjonowaniu wartości dzieła artystycznego, a jedynie wskazaniu na pewne istotne z mojego punktu widzenia elementy umożliwiające jeszcze doskonalsze interpretacje tych arcydzieł w przyszłości – zaliczyłbym jeszcze zwrócenie uwagi na potrzebę uzyskania lepszego „wytrzymania” i uzyskania napięcia w rytmach punktowanych oraz precyzyjniejszej kontroli jednolitego pulsu w *Marche Funèbre et Cavatine*. Osobną kwestią jest podejście do stosowania pedalizacji w nagranych utworów: osobiście starałbym się jednak bardziej stosować do oznaczeń kompozytora, który w niektórych miejscach zapisuje dłuższą pedalizację od tej, którą słyszymy w nagraniu. Kwestię tę podejmuje Doktorant w opisie swojej pracy, słusznie zauważając przy analizie fragmentu z *Tannhäusera*, że „fortepiany w XIX wieku, ze względu na konstrukcję, nie były tak głośne jak dzisiejsze i prawy pedał powodował wrażenie większej dynamiki i jednocześnie nie zlewał ze sobą tak bardzo poszczególnych dźwięków. Dlatego też powyższy efekt miał na celu najprawdopodobniej zabieg dynamiczny, a nie artykulacyjny. Warto jednak zastanowić się nad użyciem pedału w tym przypadku i dostosować go do możliwości danego instrumentu oraz akustyki sali”. Zgadzam się z tymi argumentami. W moim odczuciu użycie nieco bogatszej pedalizacji mogłoby przynieść korzystny efekt brzmieniowy.

Te drobne kwestie interpretacyjne nie zaburzają mojej bardzo wysokiej oceny dzieła artystycznego.

Opis dzieła artystycznego

Równie wysoko oceniam rozbudowany opis dzieła artystycznego, który Doktorant podzielił na następujące części:

Wstęp

I. Wokół pojęcia: transkrypcja

1. Rys historyczny pojęcia
2. Krąg znaczeniowo - pojęciowy

II. Analiza transkrypcji operowych F. Liszta

1. Transkrypcje dzieł z opery Donizettiego

Lucia di Lammermoor

1. Andante Final
2. Marche Funèbre et cavatine

2. Transkrypcje dzieł z oper Meyerbeera

Robert le diable

Cavatine de Robert le diable

Le Prophète

Pastorale. Appel aux armes

3. Transkrypcje dzieł z oper Wagnera

Tannhäuser und der Sängerkrieg auf Wartburg

Einzug der Gäste auf Wartburg. Marche du Tannhäuser de Richard Wagner

Lohengrin

Elsas Brautgang zum Münster. Marche Religieuse de Lohengrin de Richard Wagner

Tristan und Isolde

Isoldens Liebestod. Schluss - Szene aus Richard Wagners „Tristan und Isolde“

III. Wnioski oraz podsumowanie

Bibliografia

Wydania nutowe

Spis ilustracji

Spis przykładów nutowych

Doktorant w sposób bardzo szczegółowy i celny opisuje w swojej dysertacji ideę przenoszenia na fortepian utworów orkiestrowych lub operowych, dzięki której literatura fortepianowa wzbogaciła się o takie arcydzieła, jak chociażby te zarejestrowane i opisywane w niniejszej pracy.

Analiza poszczególnych utworów jest bardzo wnikliwa, a wnioski i tezy mają dobre uzasadnienie. Zapewne niebagatelne znaczenie przy tak szczegółowej analizie porównawczej dzieł operowych z ich fortepianowymi transkrypcjami ma doświadczenie dyrygenckie, które posiada Doktorant. Z przyjemnością odnajdywałem kolejne fragmenty traktujące o sposobach kształtowania wokalne frazy na fortepianie lub też o jak najlepszym oddaniu zróżnicowanego brzmienia orkiestry. Doktorant używa bardzo precyzyjnego języka, a cały opis pracy doktorskiej jest spójny, przemyślany i w sposób wyczerpujący omawia temat podjęty w dysertacji.

Konkluzja

Pracę doktorską mgr. Piotra Jaworskiego oceniam bardzo pozytywnie. Doktorant przedstawiając swoją interpretację wybranych transkrypcji Franciszka Liszta wzbogaca swoim nagraniem i dysertacją kulturę muzyczną przyczyniając się do rozwoju dyscypliny artystycznej reprezentowanej przez Doktoranta.

Niniejszym stwierdzam, że Doktorant wykazał się głęboką wiedzą praktyczną i teoretyczną, a także umiejętnościami niezbędnymi do prowadzenia pracy artystycznej. W ten sposób rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił wymagania art. 187 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Pracę doktorską mgr. Piotra Jaworskiego przyjmuję.

